

Драгана Антонијевић—Пајић

СЕМАНТИКА ЖАРГОНСКИХ ИЗРАЗА О ЖЕНИ

Предмет рада биће покушај да се установи семантика, односно опште значење и смисао жаргонских израза о жени. Полазећи од претпоставке да је подређен положај жене у односу на мушкарца културна универзалија, сматрам да се тај однос исказује и кроз жаргон, као вид специфичне језичке комуникације, који на симболичком нивоу конотира одређена, културом условљена значења.

Користила сам се жаргонским изразима које је Драгослав Андрић сакупио и објавио у *Речнику српског жаргона*¹, називајући тај специфичан говор улице и младих „новијим жаргоном“.² Узимајући у обзир чињеницу да је од објављивања *Речника жаргона* до данас прошло неколико година, и да се нови жаргонски изрази стварају такоређи свакодневно, сматрам да само богатство лексике не мења битно оно суштинско значење које жаргон као културна појава носи у себи. Полазим од премисе да је жаргон знак једне посебне друштвене ситуације коју одређује свест њених учесника, при чему се та свест не мења оном истом брзином којом је она у стању да ствара и производи нова означајућа, пре него нова значења.

Под жаргоном се подразумевају модификације које у колоквијалном језику врши нека социо-професионална група, при чему оне могу бити повезане, било са особеном природом именованих ствари, било са намером да се не буде схваћен или са жељом групе да тиме обележи своју оригиналност.³ Жаргон поседује низ особина: асоцијативност, тајновитост, двоструку игру форме и садржине, пежоративност, иронију, звучност, сликовитост, контраст, способност надреалистичких спојева оног што се у стварности не додирује, хиперболичност и др.⁴ Сматрам да је језик жаргона као вид симболичког и алегоријског изражавања, сличан језику мита. Оно што је Ролан Барт рекао за мит,⁵ могло би се применити и на жаргон. Наиме, у процесу стварања жаргона долази, слично као и у миту, до

идеолошког разоткривања, до краће смисла. Жаргон се удаљава од форме речи или идиома да би пришао његовом значењу из другог угла⁶, то је „уграбљен и враћен говор“.⁷ Жаргонски изрази, слично митском значењу, нису никад потпуно произвољни, они су увек мотивисани, макар и несвесно. Тако, говор никад није неутралан, он исказује расположење, однос који се има према нечему, схватање одређене улоге и положаја (свог и оног другог), а све је конотирано термилошким системом.⁸ Жаргон, као вид говорне активности, представља један такав термилошки систем.

Општи жаргонски изрази за жену могу се класификовати у четири категорије. Те категорије представљају појмове који генеришу значење термина.

I категорија одређује термине у вези са биолошким функцијама жене, односно, према синонимима за полне, репродуктивне органе жене: *жбуњара, минђа, минђосава, пица, пичос, пичка, пишуља, ронђа, руна, рупингер, вагина* и др.

II категорија чини аналогију са животињским врстама: *риба, мачка, маца, мачос, мишић, ластавица, пгичица, соко, соколица, гушгер, зебрица, алигатор, октопод* и др.

III категорија аналогију изводи према класи предмета: *букет, масло, полица, подморничарка, тегла, тацна, похована шамлица, шишарка, шоља, штрудла* и др.

IV категорију чине тзв. „апстрактни појмови“: *герла, дасиница, женскаћ, мала, сека, сестра, синовац, цица, фрајла, фрајерка, врела усна, нумера* и др.

Сума жаргонских изрази за жену, схваћена као семантичка оса „женскост“, показује међутим своје значење тек у опозицији са другим семантичком осом, осом „мушкост“. Кроз диференцијална својства жаргонских изрази са овим двема осама који означавају карактерне црте, изглед и понашање жена и мушкараца, могуће је уочити право значење жаргона о жени.

Однос мушкараца и жене структурира се, у крајњој консеквенци, као однос културе према природи, што је, сматрам, јасно показала Шери Ортнер.⁹ Жене се симболички поистовећују са природом, оне се сагледавају као ближе природи но што су мушкарци¹⁰, и то у три аспекта: биолошком, друштвеном и психолошком. Како се особеност културе темељи на чињеници да, у већини случајева, она може да превазиђе природне услове, онда се, на одређеном нивоу свести, култура исказује као различита и супериорнија од природе, а то осећање почива на способности преображавања — „социјализовања“ и „култивисања“ — природе.¹¹ Симболички изједначена са природом, жена се јавља као објекат који мушкарац — културни радник треба да процени, обради, ангажује се и ради на њој, те консеквентно одређује и вредност свог рада, односно вредност објекта у који улаже свој рад. Ова делатност се показује, између осталог, и кроз рад самог језика као културне чињенице *par excellence*. Кроз жаргонске изразе очитују се сва три нивоа поимања жене, при чему изрази о изгледу конотирају њен биолошки аспект, изрази о карактерним цртама — психолошки, а изрази о понашању — друштвени.

На семантичкој оси „мушкост“, семичке опозиције су врло сиромашне. Мушкарац је леп или ружан, паметан или глуп. Насупрот томе, семантичка оса „женскост“, узета као биолошка категорија, много детаљније и

пажљивије разврстава жене према њиховом изгледу. Жаргон, тако, разликује високу жену — *жирафа*, *мотка*, *солитерка*, али и високу и мршаву — *чивилук*, *рода*. Стасита жена је *бедевија*, док је крупна жена *кобила*. Жена са дугим ногама је *рипида*, а са х-ногама *непозната*. Дебела жена је *крава* или *мечка*, а мршава *метла*, *ауфингер* или *глиста*, итд.

Упоредени са жаргонским изразима за мушкарце, изрази за жене добијају своју праву вредност. Крупан мушкарац је *шифоњер*, али је зато крупна жена читави *регал*. Жаргон познаје израз за паметног мушкарца, он је *пчелица*, (асоцијација је сасвим јасна), али за паметну жену претпоставља да би евентуално могла бити још и ружна или провокативна, па је сходно томе она *скот*. Згодан и паметан мушкарац је *даса*, *дасован*, *фрајер*, *тип*, он је апстрактна сублимација мушкости и мужевности, културно пожељан модел и узор. Згодна жена је, међутим, реалан објекат који треба проценити на основу конкретних својстава, она је нешто стварно, опипљиво и сагледљиво, *добро парче*, *месо*, *тело*, *пуна шака длака*, а може бити и врло укусна *кртина*, *пугер*, *кајмак* или *маргарин*. Она је *ракета*, *каравела* или *боинг 707* у коме је мушкарац *авијатичар*.

Терминологија о ружноћи показује огромну инвентивност жаргона. Ружни мушкарац је *шлог* или *шлогирани*, додуше, *каранфил* или *ладолеж*, али зато ружна жене може бити баш све, од *ашова* и *лопате* преко *војног позива* до *окреченог гроба* или *породичне гробнице*.

Жаргонски изрази о понашању и карактерним цртама показују нову особину и нови угао гледања. Жена није више само објекат, већ и субјекат, дакле, културно биће, те са своје стране учествује у истој културној сфери у којој је и мушкарац радник и делатник.

Постоји читав низ термина за чин упознавања, удварања, забављања с девојком, за полни однос, растављање и сл. С тим у вези су и одговарајући називи за мушкарца. Он може бити врло духовито назван *руководилац*, ако се држи с девојком за руку, ако је прати до куће онда је *таксиста* и *разводник*, ако код девојке ништа не постиже осим што се са њом показује у друштву, жаргон му благо пребацује да је *фасадер* или *декоративни фрајер*.

У тој друштвеној игри жаргон не признаје жени, наравно, да изводи мушкарца у друштво или да га прати кући, али и она има свој став и своје понашање, којим не ретко збуњује мушкарца. Она може бити ексцентрична *лујка* и *лудуша*, *шизика* слободнијег понашања, досадна *прдара* или *плачтичка* која се пренемаже, опасна *грозоморница* или пак, да вешто користи мушкарца који се труди око ње, па је тако *глодарка* и *цехуља*. Најзад, може бити лаког и промискуитетног понашања, при чему је жаргон части низом вулгарних израза: *дрмуља*, *дроља*, *рашчепотина*, *радодајка* надреалистичким термином *печена камила* или *летећа риба*, па све до сумирајућег израза *фолкс вагина*.

Наведени примери не указују само на богатство жаргонских израза које је друштво наменило жени, већ показују и квалитет, вредност става који се исказује.

Уочава се једна од доминантних одлика жаргона — пежоративност. Драгослав Андрић је савим исправно приметно да је пежоративност синоним за жаргон и да је пре свега уперен на женски пол.¹²

Није тешко уочити функцију пежоративности. Двосмисленост положаја жене, опирање културе да је сврста у своју категорију збуњује му-

шкарце. Неспособан да је сасвим дефинише и рашчисти са правом природом жене, мушкарац, кроз језичку делатност прикрива своју слабост — грубошћу, а одраз несигурности — агресивношћу. Коначно, опсценост, што је одавно примећено, има функцију катарзе.

Жаргонски изрази, захваљујући својим бројним особинама, а пре свега асоцијативности, могу бити духовити или увредљиви, суптилни или приземни. Како год било, њихова је функција да именујући — растумаче. Именовати појам значи спознати га, савладати и наизглед решити дубоку противуречност. Реч се искривљује, али је увек у средишту те проблематике нешто реално, а у овом случају реалан је двосмислен положај жене, она је „нешто између“, ни природа, ни култура.

НАПОМЕНЕ:

¹ Драгослав Андрић, *Речник српског жаргона*, БИГЗ Београд, 1976. (жаргон се односи углавном на српски језик, и то на подручје Београда).

² *Ibid.*, с. XII

³ Oswald Ducrot/Tzvetan Todorov: *Dictionary encyclopédique des sciences du langage*, Éditions du Seuil, Paris 1972, с. 81.

⁴ Д. Андрић, *op. cit.*, с. XIII — XV.

⁵ Ролан Барт, *Књижевност, митологија, семиологија*, Нолит, Београд 1979, с. 242, 244, 246, 247.

⁶ Д. Андрић, *op. cit.*, с. XV.

⁷ Р. Барт, *op. cit.*, с. 246.

⁸ Луј Жан Калве, *Ролан Барт*, БИГЗ, Београд 1976, с. 81.

⁹ Шери Ортнер: „Жена *спрам* мушкараца као природа *спрам* културе“. у *Антропологија жене*, Просвета, Београд 1983, с. 152—183.

¹⁰ *Ibid.*, с. 161.

¹¹ *Ibid.*, с. 161.

¹² Д. Андрић, *op. cit.*, с. XIV.